

Paragraaf 3: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Bij de uitvoering van onze taken worden we geconfronteerd met risico's en ontwikkelingen die mogelijke financiële gevolgen kunnen hebben voor de gemeente. Het is daarom belangrijk dat we beschikken over een buffer van voldoende omvang om onverwachte tegenvallers op te kunnen vangen. Deze buffer wordt gevormd door het beschikbare weerstandsvermogen.

Minstens zo belangrijk is dat een goede sturing en beheersing van de risico's plaatsvindt (risicomanagement). Risicomanagement geeft een organisatie inzicht in wat kan gebeuren en stelt organisaties zo in staat prioriteiten toe te kennen aan de onderkende risico's. Daardoor kunnen gestructureerd acties worden ondernomen en maakt het voor organisaties mogelijk om genomen beslissingen aangaande risico's te verantwoorden.

Risicomanagement en het weerstandsvermogen zijn daarmee onderling verbonden en vormen een belangrijk onderdeel van het (financiële) beleid van onze gemeente.

Weerstandsvermogen en Risicomanagement

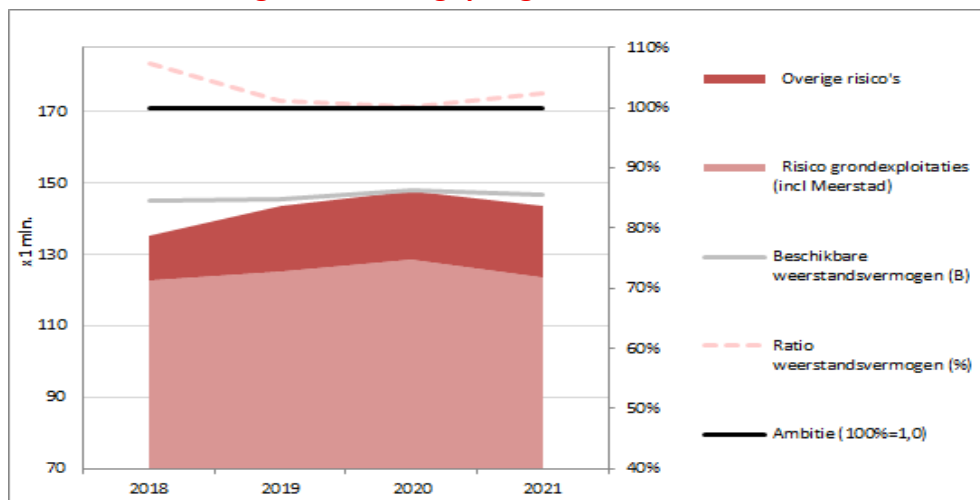
Het kader voor het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de op 6 juli 2016 door de raad vastgestelde [kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2016 \(5714411\)](#). Daarnaast heeft de raad bij de begroting 2017 op 9 november 2016 via amendement bepaald dat het minimumniveau van de Algemene Egalisatie Reserve 20 miljoen euro is.

In het kader is aangegeven op welke wijze wij de risico's in beeld brengen en beheersen en op welke momenten wij de raad hierover informeren. Bij de begroting en de rekening rapporteren we integraal over de risico's in het weerstandsvermogen en belangrijke ontwikkelingen die effect hebben op het weerstandsvermogen. In de kadernota uit 2016 hebben we bepaald dat we een deel van de onbenutte belastingcapaciteit en de niet structureel ingezette middelen uit de vrije beleidsruimte rekenen tot het beschikbare weerstandsvermogen.

Onze grootste risico's doen zich voor bij de woningbouwlocaties en bedrijventerreinen. We herzien elk jaar de exploitatieopzetten van alle projecten en rapporteren tweemaal per jaar over de voortgang, risico's en financiën van de sleutelprojecten.

Om eventuele risico's op te kunnen vangen, kan een beroep worden gedaan op het gemeentelijk weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen in één oogopslag

Begroting 2018				
Weerstandsvermogen	2018	2019	2020	2021
Benodigde weerstandsvermogen (A)	135.111	143.664	147.827	143.511
Risico grondexploitaties (incl Meerstad)	122.904	125.472	128.795	123.568
Overige risico's	12.207	18.192	19.032	19.943
Beschikbare weerstandsvermogen (B)	145.219	145.469	148.165	146.803
Ratio weerstandsvermogen (%)	107%	101%	100%	102%
Weerstandsvermogen A - B	10.108	1.805	338	3.292
Ambitie (100%=1,0)	100%	100%	100%	100%

Opbouw beschikbare weerstandsvermogen

Onderdeel van het gemeentelijk weerstandsvermogen is de reserve Grondzaken. De verwachte omvang van de reserves grondzaken/grondbank eind 2018 voor het weerstandsvermogen bedraagt 13,9 miljoen euro. De verwachte stand van de Algemene Egalisatie Reserve eind 2018 voor het weerstandsvermogen is 30 miljoen euro.

Naast deze reserves bestaat het beschikbare weerstandsvermogen voor een belangrijk deel uit de stille reserve in de waarderingen van onze Enexis aandelen. We houden hier rekening met 50 miljoen euro. Zoals hiervoor gemeld houden we vanaf 2017 in het beschikbare weerstandsvermogen rekening met de niet structureel ingezette intensiveringsmiddelen ad 12,950 miljoen euro en een onbenutte belastingcapaciteit van 6,2 miljoen euro. De niet structureel ingezette intensiveringsmiddelen zijn ten opzichte van de rekening 2016 met 1 miljoen euro gedaald omdat 1 miljoen euro is ingezet als dekking voor de begroting vanaf 2019.

In onderstaand overzicht wordt de opbouw van het beschikbare weerstandsvermogen weergegeven. Ter vergelijking zijn de cijfers van de berekening 2016 opgenomen. In 2018 is 50% van het weerstandsvermogen direct aanspreekbaar als zich een risico voordoet. Bij de rekening 2016 was dat 53%. Het verschil wordt veroorzaakt doordat ten opzichte van de rekening 2016 het beschikbaar weerstandsvermogen per saldo met 15,6 miljoen euro is verlaagd. De grootste mutaties zijn:

- Een onttrekking van 17,6 miljoen euro uit de reserves voor voeding van het stedelijk investeringsfonds;
- Een onttrekking van 4,7 miljoen euro voor de dekking van het financieel perspectief;
- Een onttrekking van 3,2 miljoen euro voor dekking van de rentekosten van gronden die niet zijn opgenomen in een grondexploitatie;
- Een toevoeging van 6,4 miljoen euro aan de Algemene Egalisatie reserve voor tekort financiering wet Buig 2017.

Beschikbaar weerstandsvermogen begroting 2018	aandeel in		rekening 2016	
	incidenteel	structureel	wsv	aandeel in wsv
1. Algemene Egalisatie Reserve (AER)	29.951		20,6%	18,1%
2. Overige reserves	42.347		29,2%	50% 35,0%
3. buffers in grondexploitaties (bovenop reguliere buffers)	3.571		2,5%	3,4%
4. stille reserves	50.000		34,4%	31,0%
5. structurele ruimte in intensiverings budgetten (bedrag x2)		12.950	8,9%	8,6%
6. onbenutte belasting capaciteit (bedrag x 2)		6.200	4,3%	3,8%
7. post onvoorzien (bedrag x2)		200	0,1%	50% 0,1%
Totaal beschikbaar weerstandsvermogen	125.869	19.350		
Beschikbaar weerstandsvermogen begroting 2018		145.219		161.409

De afname van het beschikbaar weerstandsvermogen leidt niet tot een verslechtering van de ratio omdat het benodigd weerstandsvermogen ook afneemt als gevolg van een afname van het risico.

Uitleg van onze berekeningswijze en gedetailleerde informatie over de risico's en de beschikbare weerstandsvermogen zijn in de volgende onderdelen van de paragraaf opgenomen

Risicomanagement

Risicomanagement en weerstandsvermogen zijn onderling nauw verbonden. Een goede sturing en beheersing van risico's is belangrijk. Risicomanagement geeft een organisatie inzicht in wat kan gebeuren en stelt organisaties in staat prioriteiten toe te kennen aan de onderkende risico's. Daardoor kunnen gestructureerd acties worden ondernomen en kunnen genomen beslissingen aangaande risico's worden verantwoord.

Bij projecten, waarbij het risico voor de gemeente Groningen groot is, laten we een second opinion uitvoeren door een onafhankelijke partij. Dit geldt bijvoorbeeld voor situaties waarbij we als gemeente een lening verstrekken aan een derde of bij grotere projecten waar we als gemeente weinig ervaring mee hebben.

In 2018 gaan wij verder op de ingeslagen weg om risicomanagement in onze organisatie te versterken met als doel:

1. Het verbeteren van de wijze waarop risicomanagement in onze organisatie wordt uitgevoerd. Gericht op een eenduidige en consistente aanpak en het identificeren en beheersen van risico's, aansluitend op de organisatieveranderingen ("één Groningen, één organisatie"). We gebruiken hiervoor onder andere de tool RiskID. We hebben het onder andere ingezet voor bij de projecten Oorsterhamrikzone, vorming Noordelijk Belasting kantoor, outsourcing ICT en Warmtenet.
2. Het verder ontwikkelen van strategisch risicomanagement waarbij risico's integraal onderdeel zijn van de strategie en de besluiten van ons college en de raad.

Ondanks de inspanningen op het gebied van risicomanagement kunnen zich risico's blijven voordoen. Met het beschikbare weerstandsvermogen zijn we in staat de financiële effecten van risico's op te vangen.

Berekening weerstandsvermogen

Definitie weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin een gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Het gaat hierbij om tegenvallers van enige omvang, tegenvallers die – als er geen weerstandsvermogen zou zijn – de continuïteit in de uitvoering van taken in gevaar kunnen brengen. In hoeverre een gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen hangt af van:

- de risico's die de gemeente loopt, deze bepalen het benodigde weerstandsvermogen
- de middelen die de gemeente vrij kan maken om risico's op te vangen, deze bepalen het beschikbare weerstandsvermogen.

De term weerstandsvermogen verwijst naar geld: enerzijds hoeveel geld nodig is (het benodigde weerstandsvermogen) en anderzijds hoeveel geld beschikbaar is (het beschikbare weerstandsvermogen). Er zijn geen wettelijke normen voor de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen.

Berekening weerstandsvermogen

Het benodigde weerstandsvermogen kan worden afgezet tegen het beschikbare weerstandsvermogen. Dit drukken we uit in een ratio.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandsvermogen}}{\text{Benodigde weerstandsvermogen}}$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio de gemeente Groningen nastreeft. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Uitgangspunten ratio weerstandsvermogen

Twee keer per jaar, bij rekening en begroting, beoordelen we het niveau van het weerstandsvermogen. In het coalitieakkoord hebben we gezegd dat we op korte termijn een ratio van 0,8 willen realiseren en op langere termijn streven naar een ratio van 1,0.

Inmiddels hebben we een ratio van 1,0 bereikt. Voor de komende periode hanteren we daarom een ratio van 1,0 als ondergrens. Indien het noodzakelijk is een beroep op het beschikbaar weerstandsvermogen te doen, en de ratio onder de 1,0 komt, nemen we maatregelen om de ratio zo snel mogelijk weer op de 1,0 te krijgen.

Weerstandsvermogen	begroting 2018	rekening 2016
Benodigde weerstandsvermogen (A)	135.111	163.454
Beschikbare weerstandsvermogen (B)	145.219	161.409
Ratio weerstandsvermogen	107%	99%
Weerstandsvermogen A - B	10.108	-2.045

Op basis van de actuele inschatting van de risico's en reserves in het weerstandsvermogen in deze begroting komt het weerstandsvermogen uit op een ratio van 107%. Dit is 8% hoger dan de ratio in de rekening 2016. De risico's zijn ten opzichte van de rekening 2016 verlaagd met 28,3 miljoen euro. De belangrijkste veranderingen worden toegelicht bij het onderdeel benodigd weerstandsvermogen. Omdat het beschikbare weerstandsvermogen in de begroting 2018 ten opzichte van de rekening 2016 daalt met 16,2 miljoen euro stijgt de ratio met 8%. De verhoging wordt toegelicht in onderdeel beschikbaar weerstandsvermogen.

Bij het bepalen van het weerstandsvermogen houden we rekening met lopende projecten, waar de raad een besluit over heeft genomen en waar een uitvoeringskrediet voor is vastgesteld. Achterliggende gedachte is dat we bij nieuwe projecten risico's kunnen vermijden door het project niet uit te voeren.

In de paragraaf weerstandsvermogen anticiperen we op het effect van nieuwe (grote) projecten op het weerstandsvermogen.

Voor het project Zuidelijke Ringweg is geen risico in het weerstandsvermogen opgenomen.

Het uitgangspunt bij de uitvoering van het project is dat het budget taakstellend is. Eventuele meerkosten moeten dus in eerste instantie worden opgevangen binnen het beschikbare budget.

Voor de aardbevingen hebben we geen risico opgenomen. In een bestuursakkoord is afgesproken dat de gevolgen van de aansprakelijkheid van de provincie, gemeenten of derde partijen zoals woningcorporaties en schoolbesturen niet voor hun rekening en risico kunnen komen indien aardbeving-gerelateerd en onverlet latend de normale zorgplicht van deze partijen.

Dynamisch weerstandsvermogen

We laten de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen zien als gevolg van wijzigingen in de risico's en de reserves in de periode 2018-2021. Hiermee ontstaat een beter beeld van de meerjarige ontwikkeling van het weerstandsvermogen.

Wanneer voor risico's een meerjarige inschatting van kan worden gemaakt (in effect en /of kans van optreden) nemen we deze meerjarig inschatting op in de dynamische ontwikkeling.

Het gaat bijvoorbeeld om de risico's bij grondexploitaties en het parkeerbedrijf. In de gevallen waar we geen meerjarige ontwikkeling kunnen inschatten, houden we rekening met een constante waarde van het risico voor de periode 2018-2021.

In het geval reservemutaties voor de komende jaren bekend zijn, houden we hier rekening mee in de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen. Het gaat onder andere om mutaties in de Algemene Egalisatiereserve, de toevoegingen aan de reserve sociaal domein de komende jaren. Ook de meerjarige toevoeging aan de reserve Forum garage van 700 duizend euro, en een structurele onttrekking van 3,2 miljoen euro uit de reserve grondzaken zijn meegenomen bij het bepalen van het dynamisch weerstandsvermogen. Voor een juist beeld van het beschikbare weerstandsvermogen hebben we drie posten als één bedrag aan het beschikbare weerstandsvermogen onttrokken. Het gaat om:

- De incidentele opgave 2017-2020 bij het realiseren van bezuinigingen van in totaal 19,7 miljoen euro ten laste van de AER;
- De dekking van de kapitaallasten van de overgehevelde investeringen in bovenwijkse voorzieningen van Meerstad aan de gemeente Groningen voor de jaren 2017-2022 van in totaal 20,9 miljoen euro ten laste van de reserve Grondzaken;
- De voeding van het stedelijk investeringsfonds (17,6 miljoen euro) in 2018 en de dekking voor het tekort in het financieel perspectief in 2020 (4,7 miljoen euro).

Deze gegevens zijn verwerkt en leiden tot het volgende beeld voor het weerstandsvermogen voor de jaren 2018 tot en met 2021.

Begroting 2018	Jaarschijf			
Weerstandsvermogen	2018	2019	2020	2021
Benodigde weerstandsvermogen (A)	135.111	143.664	147.827	143.511
Beschikbare weerstandsvermogen (B)	145.219	145.469	148.165	146.803
Ratio weerstandsvermogen	107%	101%	100%	102%
Weerstandsvermogen B - A	10.108	1.805	338	3.292
Ratio weerstandsvermogen rekening 2016	99%	99%	100%	100%

Ten opzichte van de rekening 2016 is het weerstandsvermogen in de begroting 2018 verbeterd. In de rekening 2016 was het weerstandsvermogen nog 99%. In deze begroting verbetert het weerstandsvermogen in 2018 naar 107%.

In 2019 daalt de ratio naar 101% omdat de risico's in 2019 toenemen met 8,5 miljoen euro en de reserves op hetzelfde niveau blijven. De toename van de risico's komt door:

- Risico grondexploitatie inclusief Meerstad met 2,3 miljoen euro;
- Risico financiering uitvoering wet Buig met 4,3 miljoen euro;
- Het risico wijziging in Btw- regelgeving en sport met 2 miljoen euro.

In de jaren na 2019 blijft het weerstandsvermogen redelijk constant, doordat de meerjarige mutaties in het beschikbare weerstandsvermogen redelijk in evenwicht is met de mutaties in de risico's.

Ons streven is een ratio voor het weerstandsvermogen van 1,0. Gelet op het bovenstaande overzicht wordt vanaf 2018 een ratio van 1,0 bereikt. We houden in onze begroting meerjarig rekening met reserveringen voor

versterking van ons weerstandsvermogen. Vanaf 2019 is een structureel bedrag van 1,848 miljoen euro opgenomen.

Benodigd weerstandsvermogen

Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- de verwachte impact van de aanwezige risico's;
- de gewenste mate van zekerheid dat de risico's kunnen worden opgevangen;
- de mate waarin de risico's al op andere wijze zijn afgedekt of beheerst.

De risico's zijn geïnventariseerd en de omvang van het risico (bedrag in euro's) is geschat. De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag.

De risico's van de grondexploitaties worden volgens de risicoboxenmethode berekend en integraal in het benodigde weerstandsvermogen opgenomen.

Omdat de kans klein is dat als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, dit allemaal tegelijkertijd gebeurt, corrigeren we de totaaltelling met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

	Risico's incidenteel			Risico's structureel		
	risico	kans	schatting	risico	kans	schatting
1. Grondexploitatie incl Meerstad	122.904	100%	122.904			
2. Lening Euroborg	7.234	25%	1.809			
3. Btw terugvordering reïntegratie trajecten	930	25%	233			
4. Bodemsanering	2.200	75%	1.650			
5. Parkeerbedrijf	2.859	100%	2.859			
6. Bezuinigingen	4.000	100%	4.000			
7. Gemeentelijk aandeel risico project Warmtenet BV	2.026	100%	2.026			
8. Vernieuwing sociaal domein				6.200	100%	6.200
9. Bedrijfsrisico werkmaatschappijen				1.420	25%	355
10. Risico exploitatie Groninger Forum				430	25%	108
11. Financiering uitvoering wet BUIG				600	75%	450
12 Overige risico's	225	divers	225	129	divers	97
Totale risico's			135.705			7.209
Structureel maal factor 2						14.419
Waarschijnlijkheidsfactor 90%			122.135			12.977
Benodigde weerstandscapaciteit (afgerond)						135.111
benodigde weerstandsvermogen						135.111
beschikbare weerstandsvermogen						145.219
Ratio weerstandscapaciteit						107%

Het benodigde weerstandsvermogen is 135,1 miljoen euro en neemt ten opzichte van de risico's in de rekening 2016 af met 28,3 miljoen euro.

De belangrijkste veranderingen zijn:

- daling risico grondexploitaties inclusief Meerstad in 2018 met 32,3 miljoen euro;
- daling risico verkeer en vervoer met 1,3 miljoen euro naar nul;
- stijging risico parkeerbedrijf met 0,1 miljoen euro;
- stijging risico bezuinigingen met 0,9 miljoen euro;
- stijging gemeentelijk aandeel risico project Warmtenet BV/Geothermie met 0,7 miljoen euro;
- stijging risico vernieuwing sociaal domein met 3,8 miljoen euro;
- stijging risico exploitatie Groninger Forum met 0,1 miljoen euro.

- stijging risico financiering uitvoering wet Buig met 0,8 miljoen euro;
- overige veranderingen verklaren de rest (-1,1 miljoen euro).

(Bij deze omvang van de veranderingen is rekening gehouden met het effect van structurele risico's (bedrag x 2) en het effect van de waarschijnlijkheidsfactor van 90%.)

Grondexploitatie inclusief Meerstad

In de afgelopen periode zijn de uitgangspunten van de berekeningsmethodiek risicoboxenmethode herijkt en de te hanteren rentepercentages en kostenindex aangepast. Dit leidt tot een afname van het risico Grondexploitatie inclusief Meerstad met 32,3 miljoen euro in jaarschijf 2018 ten opzichte van het risico jaarschijf 2017.

Verkeer en vervoer

Voor de lopende projecten verkeer en vervoer is de omvang van het risico nihil vandaar dat het risico is verlaagd naar nul. In de begroting van de projecten van boven de 5 miljoen euro is in het risico voorzien. Hierin wordt middels een onvoorzien deel geanticipeerd op eventuele risico's.

Parkeerbedrijf

Het risico van het parkeerbedrijf wordt 0,1 miljoen euro hoger dit is conform het meerjarenbeeld van het parkeerbedrijf.

Risico bezuinigingen

Het risico bezuinigingen is 900 duizend euro hoger. Dit komt met name doordat de opgave in 2018 ten opzichte van het jaar ervoor omhoog gaat. Na 2018 neemt het risico weer af omdat de uitvoering van de bezuinigingen op de organisatie verder is en daardoor beter zicht is op realisatie van de bezuinigingen.

Gemeentelijk aandeel risico project Warmtenet BV/Geothermie

In 2017 heeft extra vervolgfianciering plaatsgevonden, middels het verstrekken van een overbruggingskrediet voor geothermie en lening voor overname NDEA BV. We hebben daarom het risico met 726 duizend euro verhoogd.

In dit risico is geen rekening gehouden met de recente uitspraken van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) over de sector Geothermie. We zijn hierover in gesprek met het ministerie van Economische Zaken en SodM. Wij zijn ervan overtuiging dat WarmteStad haar werk gedegen heeft gedaan en ons project een veilige geothermische bron oplevert.

We verwachten begin 2018 duidelijkheid of SodM en het ministerie onze opvatting deelt en we door kunnen gaan met het oorspronkelijke plan. Indien dit niet het geval is, zullen we moeten starten met het uitwerken van een alternatieve duurzame warmtebron. Hierbij zullen we de gemaakte plankosten voor de geothermische bron moeten afboeken.

Risico vernieuwing sociaal domein

Het risico vernieuwing sociaal domein is ten opzichte van jaarschijf 2017 met 3,8 miljoen (2,1 miljoen euro x2x0,9) toegenomen vanwege toename van het transformatierisico. Het risico op transformatie houdt in dat het onzeker is dat de geraamde besparing van dure naar goedkopere zorg daadwerkelijk gerealiseerd wordt.

Risico financiering uitvoering wet Buig

In de begroting 2018 stellen we voor het verwachte tekort Buig, per saldo 7,2 miljoen euro extra beleid beschikbaar. Het risico op een hoger tekort in 2018 schatten we in op 0,8 miljoen euro (0,6x2x0,9). In de rekening 2016 was het risico financiering wet buig voor jaarschijf 2017 vervallen omdat we het verwachte tekort 2017 dekken uit de algemene middelen.

Diversen

- Diverse wijzigingen in de incidentele- en structurele risico's leiden per saldo tot een verlaging van de risico's van 1,1 miljoen euro.

De volgende risico's zijn ten opzichte van de rekening 2016 opgenomen of vervallen:

Opgenomen:

- Verzekeringen.

De risico's die zijn vervallen zijn:

- Geen.

Beschikbaar weerstandsvermogen

Het beschikbaar weerstandsvermogen wordt gevormd door de middelen die beschikbaar zijn om het nadelige effect van risico's te kunnen opvangen. Dit is de optelsom van alle elementen die daadwerkelijk kunnen worden ingezet om niet-begrote kosten te dekken.

De middelen die we tot de tot het beschikbare weerstandsvermogen rekenen, zijn:

- Algemene Egalisatiereserve;
- (Bestemmings-)reserves, voor zover de raad nog geen besluit heeft genomen over de inzet.
- Post onvoorzien in de begroting;
- Buffers in grondexploitaties;
- Niet structureel ingezette intensiveringsmiddelen;
- Stille reserves.

Vrij aanwendbare reserves, risicobuffers en overige	Begroting 2018	Rekening 2016
1. Algemene Egalisatie Reserve (AER)	29.951	29.157
2. Grondzaken en grondbank	13.890	29.066
3. Bodemsanering	5.225	5.389
4. Martiniplaza	3.916	3.916
5 Kunst CBK	1.647	1.647
6. Exploitatierisico forum	2.321	2.321
7. Rente egalisatie reserve	1.750	1.750
8. Parkeren	3.880	3.880
9. Vernieuwing sociaal domein	500	0
10, Forum garage	5.600	4.900
11. Overige reserves	3.618	3.562
12. Post onvoorzien	200	200
13. Risicobuffer in grondexploitatie Meerstad	0	1.500
14. Risicobuffer in exploitatie Sontwegtracé	0	400
15. Risicobuffer in grondexploitatie Grote Markt Oost	3.571	3.571
16. Structurele ruimte intensiveringsmiddelen	12.950	13.950
17. Stille reserve (aandelen Enexis)	50.000	50.000
18. Onbenutte belastingcapaciteit	6.200	6.200
Beschikbare weerstandscapaciteit	145.119	161.409

Het beschikbare weerstandsvermogen is 145,2 miljoen euro. Dit is 16,2 miljoen euro lager dan in de rekening 2016. Hierbij is rekening gehouden met de voorgestelde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves in de begroting 2018. Deze per saldo verlaging wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Toename Algemene Egalisatiereserve met 800 duizend euro;
- Afname reserve grondzaken/grondbank met 15,2 miljoen euro;

- Toename reserve Forum garage met 700 duizend euro;
- Toename reserve vernieuwing sociaal domein met 500 duizend euro;
- Vervallen risicobuffer in exploitatie Sontwegtracé met 400 duizend euro;
- Vervallen risicobuffer in grondexploitatie Meerstad met 1,5 miljoen euro;
- Afname structurele ruimte intensiveringsmiddelen met 1 miljoen euro;
- Per saldo toename overige reserves met 100 duizend euro.

Algemene Egalisatie reserve (AER)

De verwachte stand van de AER voor het weerstandsvermogen is bij de begroting 2018 800 duizend euro hoger dan in de rekening 2016. Het verschil wordt met name veroorzaakt door een toevoeging in 2018 van 6,4 miljoen euro voor het verwachte tekort uitvoering wet Buig 2017. Dit bedrag is in 2017 per saldo aan de AER onttrokken. Daarnaast is er uit de begroting 2016 een toevoeging van 3,045 miljoen euro voor versterking van het weerstandsvermogen. Vanuit besluitvorming voorgaande jaren wordt de vrijval van het huurbudget Europaweg van 660 duizend euro, en de vrijval door afkoop lening Royal Bank of Scotland van 867 duizend euro aan de AER toegevoegd. Voor voeding van het stedelijk investeringsfonds wordt 5,6 miljoen euro aan de AER onttrokken (in totaal 17,6 miljoen euro, 12 miljoen euro uit reserve grondzaken). Voor een sluitend begrotingskader in 2020 is 4,7 miljoen euro in de AER gereserveerd. Deze 4,7 miljoen euro maakt geen onderdeel meer uit van het weerstandsvermogen.

In deze begroting wordt de boekhoudkundige stand van de AER per 31 december 2018 weergegeven. Voor het weerstandsvermogen gebruiken we de stand per 31 december 2018. Op de stand per 31 december 2018 worden correcties uitgevoerd omdat bepaalde posten in de AER bestemd zijn voor een specifiek doel en niet mee kunnen tellen voor het weerstandsvermogen. Daarnaast zijn bepaalde bedragen die in latere jaren worden onttrokken voor een juist beeld voor het weerstandsvermogen in 2018 onttrokken.

In onderstaand overzicht geven we de wijzigingen weer.

Algemene Egalisatie reserve	
Boekhoudkundig saldo 31-12-2018	40.478
-Dekking knelpunten bezuinigingen 2017-2019	-4.169
-Dekking kosten november en december 2017 bed, bad en brood	-634
-Diverse claims	-422
-Reservering voor tekort 2020	-4.670
-Claim nacalculatie projecten	-632
Saldo voor weerstandsvermogen per 31-12-2018	29.951

Grondzaken/grondbank

De verwachte stand van de reserves grondzaken/grondbank voor het weerstandsvermogen is bij de begroting 2018 15,2 miljoen euro lager dan bij de rekening 2016.

Voor voeding van het stedelijk investeringsfonds wordt 12 miljoen euro aan de reserve grondzaken onttrokken (in totaal 17,6 miljoen euro, 5,6 miljoen euro uit AER).

Gronden die niet zijn opgenomen in een grondexploitatie moeten worden gewaardeerd tegen aankoopprijs of lagere marktwaarde. Rentekosten kunnen dus niet meer bij de boekwaarde worden opgeteld, maar moeten jaarlijks worden gedekt. Hiervoor is geen structureel budget beschikbaar. De rentekosten worden daarom jaarlijks ten laste van de reserve grondzaken gebracht. In 2018 gaat het per saldo om 3,2 miljoen euro (onderdeel van het resultaat op grondzaken).

Reserve Forum garage

Conform afspraak wordt in 2018 700 duizend euro toegevoegd.

Reserve vernieuwing sociaal domein

Vanuit de begroting 2017 wordt in 2018 500 duizend euro toegevoegd aan de reserve vernieuwing sociaal domein voor versterking van het weerstandsvermogen.

Risicobuffer in exploitatie Sontwegtracé

Risicobuffer ad 0,4 miljoen euro vervalt. Het risico Sontwegtracé is ook vervallen. Per saldo is er geen effect op het weerstandsvermogen.

Risicobuffer in grondexploitatie Meerstad

Risicobuffer ad 1,5 miljoen euro vervalt. Hiermee is rekening gehouden bij de herijking van het risico Meerstad

Structurele ruimte intensiveringsmiddelen

De niet structureel ingezette intensiveringsmiddelen zijn ten opzichte van de rekening 2016 met 1 miljoen euro gedaald omdat 1 miljoen euro is ingezet als dekking voor de begroting vanaf 2019.

Overige en diverse reserves

Per saldo nemen de overige reserves met 100 duizend euro toe

Financiële kengetallen

Een deugdelijke en transparante begroting is in het belang van een goede controle door de raad op de financiële positie van onze gemeente. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling van de) financiële positie.

We hebben het kengetal grondexploitatie exclusief en inclusief Meerstad opgenomen.

Begroting 2018	Verloop van de kengetallen						
	jaarverslag 2015	jaarverslag 2016	Primitieve begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Kengetallen:							
netto schuldquote	117,0%	122%	144%	153%	151%	147%	140%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	74%	86%	99%	114%	113%	112%	108%
solvabiliteitsratio	15%	14%	11%	9%	8%	8%	9%
structurele exploitatieruimte	2,5%	-1,2%	-0,4%	-0,8%	-1,1%	0,8%	0,9%
grondexploitatie excl. Meerstad	15,1%	11,7%	8,2%	7,6%	7,6%	7,8%	6,3%
grondexploitatie incl. Meerstad	42,3%	38,6%	47,9%	37,5%	38,6%	38,4%	36,6%
belastingcapaciteit	104,7%	104,5%	103,5%	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%

Onderstaand geven we een toelichting op de kengetallen. Onder de toelichting is het oordeel opgenomen.

Netto schuldquote

De netto schuldquote wordt bepaald door de verhouding van de gemeentelijke schuld ten opzichte van de gemeentelijke baten. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft niet direct probleem te zijn. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten, die worden doorgeleend aan derden zoals woningbouwcorporaties.

Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

De netto schuldquote van een gemeente ligt meestal tussen de 0% en 90%. Bij een hogere netto schuldquote is de gemeenteschuld relatief hoog (oranje). Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente zich in de gevarezone (rood). De genoemde percentages zijn grove vuistregels.

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie moet ook worden gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. Gemeenten met veel grond hebben meer schulden en dus een hogere schuldquote. Dit geldt ook voor de gemeente Groningen. Wij hebben grondposities voor woningbouw en bedrijventerreinen. Voor die gronden hebben we schulden gemaakt. Rente en aflossing van deze schuld drukt niet direct op de begroting, maar dient te worden opgevangen binnen de grondexploitaties met de opbrengsten uit de verkoop van de grond.

De gemeente Groningen heeft ook leningen voor derden aangetrokken, deze leningen worden één op één doorgegeven. Bij de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd. Dit geldt dus ook voor de verstrekte leningen aan de CV Meerstad. De leningen voor de overige gemeentelijke grondexploitaties zitten wel in deze schuldquote. Onze schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is 114%. Wij zitten daarmee in de hoge zone. De netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) laat vanaf de rekening 2016 een stijgende lijn zien. De netto schuldquote neemt toe door inzet van de incidentele middelen in reserves, die zijn bestemd voor investeringen. We zetten de reserves in door ze te ruilen voor structurele kapitaallasten. Tot en met 2020 nemen de reserves af met 38 miljoen euro vanwege de ruil. De totale baten in de begroting 2018 nemen ten opzichte van de rekening 2016 met circa 100 miljoen euro af. Dat komt met name omdat in de rekening 2016 er in totaal 133 miljoen euro incidentele baten waren. In de begroting 2018 ramen we de incidentele baten op 47 miljoen euro. Het verschil in de baten heeft een (flink) verhogend effect op de ratio.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Het geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente. De solvabiliteitsratio van 9% is laag maar logisch gezien onze hoge schulden door de gemeentelijke grondposities. De solvabiliteitsratio is ten opzichte van de rekening 2016 gedaald met 2% omdat het eigen vermogen is afgenomen met 78 miljoen euro en het vreemd vermogen is toegenomen met 179 miljoen euro.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. De belangrijkste structurele baten zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting (OZB).

Dit kengetal geeft het verschil tussen de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. De structurele exploitatie ruimte van -0,8% geeft aan dat in de begroting 2018 onze structurele lasten niet geheel worden gedekt door de structurele baten. In de begroting 2018 zijn de structurele lasten 16,5 miljoen euro hoger dan de structurele baten. In 2018 en 2019 worden reserves ingezet om het verschil tussen de structurele lasten en structurele baten te neutraliseren. We hebben een sluitend meerjarenperspectief 2018-2021.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale gemeentelijke baten.

Het kengetal grondexploitatie inclusief Meerstad daalt in de begroting 2018 ten opzichte van de rekening 2016 met ongeveer 1% en dat wordt voornamelijk veroorzaakt doordat door wijziging van de BBV- richtlijnen vanaf de begroting 2017 de Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) niet meer wordt meegeteld bij de grondexploitaties (67 miljoen euro). Daarnaast dalen de totale gemeentelijke baten met circa 100 miljoen euro.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar deze kan worden opgevangen door het verhogen van tarieven. Hiervoor wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de landelijk gemiddelde tarieven/woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing).

De belastingcapaciteit ligt net iets boven het landelijk gemiddelde.

Overall kunnen we concluderen dat de ratio's in de begroting 2018 ten opzichte van de rekening 2016 een negatiever beeld laten zien. Hierbij merken we op dat de werkelijkheid, dus de kengetallen rekening 2015 en rekening 2016, een veel positiever beeld laten zien. Dat kunnen we verklaren doordat in de regel in de begroting rekening wordt gehouden met investeringen en daarvoor benodigde financiering wordt opgenomen die in de praktijk achterblijven. Onze weerstandsratio laat een stijging zien.

Gezien het feit dat de kengetallen in de begroting ten opzichte van de rekeningen in het algemeen een negatiever beeld laten zien en ons weerstandsratio zich bevindt rond de 100%, beoordelen we onze financiële positie als voldoende. Wel is de boekwaarde van onze grondexploitaties ten opzichte van de totale baten hoog. Het risico dat we hiervoor hebben opgenomen in het weerstandsvermogen is 90% van ons totaal benodigd weerstandsvermogen.

Risico's

Naam risico	Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsbedrijven
Programma	Alle programma's
Omschrijving	Vennootschapsbelasting is een belasting die wordt geheven over de fiscale winst welke door een onderneming is behaald. Met ingang van 1 januari 2016 is de gemeente Vennootschapsbelastingplichtig indien en voor zover zij een onderneming drijft. Daar waar binnen de gemeente sprake is van het drijven van een onderneming, zal de Vpb-plicht gaan gelden. Het gaat dan om economische activiteiten waarbij de gemeente in concurrentie treedt (of kan treden) met de markt en daarmee winst behaald. Van die gemeentelijke onderdelen zal dan de fiscale winst moeten worden bepaald. De gemeente doet voor alle activiteiten die fiscaal als onderneming worden aangemerkt gezamenlijk één aangifte. Daardoor kunnen verliezen bij één onderneming worden gesaldeerd met winsten van andere ondernemingen. Indien geconsolideerd een winst wordt behaald dient maximaal 25% Vpb worden betaald. De gemeente Groningen heeft ter voorbereiding op de invoering haar Vpb activiteiten in beeld gebracht en heeft ondersteund door externe fiscale deskundigheid een inschatting gemaakt van de Vpb effecten. Op grond van deze inventarisaties hebben we onze aanvankelijke inschattingen van te betalen Vpb voor de grondexploitaties, het parkeerbedrijf, Stadsbeheer en overige gemeentelijke activiteiten nader aangescherpt. De grootste verwachte gevolgen komen uit het parkeerbedrijf en van Meerstad. Voor het Parkeerbedrijf verwachten wij geen fiscale winst. Voor Meerstad wordt op termijn wel een fiscale winst verwacht. De belastingplicht voor Meerstad ligt echter niet bij de gemeente maar bij de GEMM BV.
Risicobedrag 2018	nul
Kans 2018	
Risicobedrag 2019	nul
Kans 2019	
Risicobedrag 2020	nul
Kans 2020	
Risicobedrag 2021	nul
Kans 2021	
Structureel/Incidenteel	

1e signaleringsmoment	
Actie	De voorbereidingsfase is in 2016 afgerond. Net als voor de overige belastingen zijn de taken samenhangend met de Vpb-plicht overgenomen door de lijnorganisatie en onderdeel geworden van reguliere processen. Inmiddels zijn hiertoe o.a. de relevante systemen ingericht en zijn processen beschreven. Hiermee borgen we dat nieuwe activiteiten worden getoetst op mogelijke Vpb effecten. Daarnaast hebben we samen met een externe fiscalist de consequenties voor de grondexploitaties en het parkeerbedrijf in beeld gebracht. Er hebben in 2016 gesprekken plaatsgevonden met de belastingdienst over de aanpak en gemaakte keuzes. We trachten hiermee een bepaalde mate van zekerheid te krijgen over het uiteindelijke effect van de invoering van de Vpb voor overheidsondernemingen. In 2018 doen we (uitgesteld) aangifte Vpb over het boekjaar 2016. Dit is de eerste keer dat we als gemeente aangifte Vpb doen. Vpb is voor gemeenten nieuwe wetgeving en er wordt landelijk op onderdelen nog overleg gepleegd over de interpretatie van de wet. Hierdoor bestaat het risico dat gemaakte keuzes wellicht moeten worden herzien en de gevolgen voor de gemeente moeten worden bijgesteld.

Naam risico	Niet halen bezuinigingen
Programma	Alle programma's
Omschrijving	Om het tekort in het meerjarenbeeld 2017-2020 op te lossen is bij de begrotingen tot en met 2017 een pakket aan bezuinigingsmaatregelen opgesteld van gemiddeld 20 miljoen euro. We moeten er rekening mee houden dat we niet alle voorgenomen bezuinigingen volledig en/of in het gewenste tempo realiseren. We hebben bij de begroting 2018 het risico van elke bezuinigingsmaatregel afzonderlijk beoordeeld. Het risico komt daarmee in 2018 op 4 miljoen euro en vanaf 2019 op 3 miljoen euro. De kans in totaal is 100% omdat de kans van optreden per maatregel is bepaald. Dit is conform de werkwijze van de risicoboxenmethode.
Risicobedrag 2018	4 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2019	3 miljoen euro
Kans 2019	100%
Risicobedrag 2020	3 miljoen euro
Kans 2020	100%
Risicobedrag 2021	3 miljoen euro
Kans 2021	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2014
Actie	We sturen actief op realisatie van de maatregelen.

Naam risico	Risico loonstijgingen SW
Programma	Werk en inkomen
Omschrijving	Op 22 december 2015 hebben de VNG en de bonden een onderhandelaarsakkoord bereikt over een nieuwe cao SW. In de begroting 2017 is met een cao-effect voor SW-personeel geen rekening gehouden. De indexatie van de lonen wordt gekoppeld aan de indexatie van het wettelijk minimumloon. De afspraak is gemaakt dat, als het kabinet de loon- en prijsontwikkeling doorgeeft aan de vakdepartementen, deze compensatie wordt doorgegeven aan gemeenten ter dekking van de hogere loonkosten. Een loonsverhoging van 1% heeft een financieel effect van ongeveer 300 duizend euro. Voor de periode 2017-2018 is daarom het risico geschrapt. Na 2018 is de situatie onzeker.
Risicobedrag 2018	0
Kans 2018	0%
Risicobedrag 2019	300 duizend euro
Kans 2019	0%
Risicobedrag 2020	300 duizend euro
Kans 2020	50%
Risicobedrag 2021	300 duizend euro
Kans 2021	50%
Structureel/ Incidenteel	Structureel
1e signalerings- moment	2012
Actie	Berichtgeving Rijk afwachten

Naam risico	Terugvordering BTW op reïntegratietrajecten
Programma	Werk en inkomen
Omschrijving	De BTW op kosten voor re-integratietrajecten is vanaf de instelling van het BTW-compensatiefonds verrekend met de Belastingdienst. Naar aanleiding van een uitspraak van de rechtbank van 13 juli 2011 over het verrekenen van BTW op individuele re-integratieactiviteiten is sprake van een risico. In juni 2012 hebben wij informatie ontvangen dat de verrekening van btw wellicht voor een deel niet mogelijk is. Het niet verrekenbare deel zou mogelijk 2/3 deel uitmaken van het totaal. Als uiteindelijk blijkt dat de BTW ten onrechte is verrekend met het BTW-compensatiefonds, kan dit betekenen dat een deel van de btw over de jaren 2012-2016 moeten worden terugbetaald. Het totaal verrekende bedrag over de genoemde periode bedraagt circa 2 miljoen euro. In het land tekent zich het beeld af dat terugvordering waarschijnlijk niet aan de orde zal zijn omdat de belastingdienst daarvoor onvoldoende grond heeft. Dit wordt door de fiscalisten bevestigd. Wij streven ernaar om de afrekening met de belastingdienst in 2018 af te ronden, maar zijn daarbij afhankelijk van de snelheid waarmee de belastingdienst dit punt gaat oplossen. Het oorspronkelijke risicobedrag is verlaagd omdat bij afwikkeling in 2018 de jaren 2011 en 2012 verjaard zijn.
Risicobedrag 2018	930 duizend euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	0
Kans 2019	0%
Risicobedrag 2020	0
Kans 2020	0%
Risicobedrag 2021	0
Kans 2021	0%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e	

signaleringsmoment	
Actie	Wij zijn in gesprek met de belastingdienst

Naam risico	Financiering uitvoering wet BUIG
Programma	Werk en inkomen
Omschrijving	In de begroting 2018 wordt een nadeel op de BUIG voorzien van 7,2 miljoen na de voorgenomen acties om het BUIG-tekort terug te dringen. Hiervoor is extra beleid 2018 beschikbaar gesteld. Bij de BUIG geldt dat relatief geringe afwijkingen in onder meer de hoogte van het aantal uitkeringen en de hoogte van de gemiddelde bijstandsuitkering in absolute bedragen tot substantiele afwijkingen kunnen leiden. Op grond van een inschatting van de kansen op de diverse mogelijke uitkomsten van het eigen risico op de BUIG schatten wij voor het jaar 2018 in dat rekening gehouden moet worden gehouden met een risico van 600 duizend euro en met een risico van 3,8 miljoen euro vanaf 2019.
Risicobedrag 2018	0,6 miljoen euro
Kans 2018	75%
Risicobedrag 2019	3,8 miljoen euro
Kans 2019	75%
Risicobedrag 2020	3,8 miljoen euro
Kans 2020	75%
Risicobedrag 2021	3,8 miljoen euro
Kans 2021	75%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	2014 VGR 2 en Begroting 2015
Actie	In juni hebben wij de raad geïnformeerd over de voorgenomen maatregelen om het BUIG-tekort terug te dringen. Hiervoor investeren wij in 2018 eenmalig 945 duizend euro waar tegenover verwachte opbrengsten staat ter grootte van 920 duizend euro in 2018, 2,1 miljoen euro in 2019, 1,8 miljoen euro in 2020 en 1,5 miljoen euro in 2021.

Naam risico	Lening Euroborg
Programma	Economie en Werkgelegenheid
Omschrijving	De Euroborg NV heeft één huurder, waardoor het risico bestaat dat de Euroborg NV niet aan haar financiële verplichtingen kan voldoen richting de gemeente Groningen.
Risicobedrag 2018	7,23 miljoen euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	6,95 miljoen euro
Kans 2019	25%
Risicobedrag 2020	6,65 miljoen euro
Kans 2020	25%
Risicobedrag 2021	6,34 miljoen euro
Kans 2021	25%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2006
Actie	Met het aflossen van de lening, loopt het risico jaarlijks terug. Als enig aandeelhouder van de Euroborg NV monitoren wij de NV.

Naam risico Programma	Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties Economie en Werkgelegenheid en Wonen
Omschrijving	Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxenmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken, vertraging in het tempo van realisering, etc. De risico's zijn met behulp van de boxenrisicomethode gekwantificeerd. De omvang van de risico's die verband houden met grondexploitaties en nog in exploitatie te nemen gronden in 2018 bedraagt 122,9 miljoen euro. Dit risico heeft betrekking op alle lopende grondexploitaties inclusief Meerstad. De uitkomst van de risicoboxensystematiek nemen we, conform de kadernota, geheel mee in onze bepaling van het benodigde weerstandsvermogen, vandaar dat de kans op 100% wordt gesteld. De omvang van het risico is ten opzichte van de rekening 2016 (jaarschijf 2018) jaar gedaald met 32,8 miljoen euro (in jaarschijf 2021 is het 24,7 miljoen euro). De verlaging van het risico ontstaat door een actualisatie het gehanteerde rentepercentage en kostenindex bij de risicoboxenmethode op basis van actuele ontwikkelingen en verwachtingen. De belangrijkste aanpassing is de rente. Sinds de vaststelling van de risicoboxenmethode is de rente aanzienlijk gedaald. Daarom verlagen we de gehanteerde rente 4% naar 2,5%. Dit leidt tot een afname van het weerstandsvermogen. Het risico voor de gemeentelijke grondexploitatie (exclusief Meerstad) komt in 2018 op 38,2 miljoen euro. De grondexploitatie Meerstad sluit bij de huidige veronderstellingen met een voordeel op eindwaarde van bijna 170 miljoen euro. Met deze buffer kunnen risico's worden opgevangen. Dit verlaagt het risico in 2018 met 18 miljoen euro. Ondank de verlaging blijft het risico nog relatief hoog. In 2018 gaat het om 84,7 miljoen euro. Dit komt door een hoge boekwaarde (circa € 300 miljoen) dat de komende jaren nog verder zal oplopen tot circa 340 miljoen euro. Deze kosten moeten worden terugverdiend met de afzet van grond. Dit is het grootste risico in de grondexploitatie. Na 2023 verwachten we dat het risico zal gaan dalen omdat de boekwaarde dan gaat afnemen en de rentekosten voor Meerstad lager worden als gevolg van de recente rente herzieningen.
Risicobedrag 2018	122,9 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2019	125,5 miljoen euro
Kans 2019	100%
Risicobedrag 2020	128,8 miljoen euro
Kans 2020	100%
Risicobedrag 2021	123,6 miljoen euro
Kans 2021	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	2004
Actie	De risicoboxenmethode is gebaseerd op het boxenmodel van de lopende grondexploitaties. Voor het bepalen van de noodzakelijke omvang van de egaliseringsreserve zijn de in box III aangegeven risico's van de lopende grondexploitatie relevant. Box III geeft inzicht in de risico's van het project welke niet opgenomen zijn in de projectbegroting/grondexploitatie. De risico's en het effect op het weerstandsvermogen van nieuwe (grote) projecten maken we afzonderlijk inzichtelijk.

Naam risico Programma	Verkoop panden voor dekking kapitaallasten VMBO Noordoost/West Jeugd en onderwijs
Omschrijving	De raad besloot op 29 september 2010 vijf percelen te verkopen en de opbrengst (geraamd op 6,1 miljoen euro) in te zetten voor de dekking van kapitaallasten van de nieuw gerealiseerde vmbo-scholen. Wij hebben in 2011 één van de percelen verkocht en één pand kreeg een voortgezet onderwijsgebruik. Het alsnog benutten van dit pand voor onderwijshuisvesting is gedaan om vanuit een breed perspectief de mogelijkheden optimaal te benutten en kosten te besparen. In 2015 is de Heinsiusstraat verkocht. Daarmee blijft alleen Travertijnstraat 12 nog over om te verkopen voor de dekking van dit risico. De opbrengst van het pand aan de Travertijnstraat van 2,3 miljoen euro kan de komende jaren niet worden gerealiseerd, omdat dit pand voor een periode van 5 jaar wordt verhuurd aan stichting Backbone voor onder meer de huisvesting en begeleiding van jongeren. De huuropbrengst wordt gebruikt voor de instandhouding van het gebouw en de zakelijke lasten. De kapitaallasten zijn niet gedekt en de huuropbrengst levert de komende 5 jaar geen bijdrage aan de dekking van de kapitaallasten van de investering in de nieuwe vmbo-scholen. Deze optie is ontwikkeld voor het onderbrengen van het Backbone-initiatief en omdat de marktomstandigheden voor verkoop van het pand Travertijnstraat op dit moment minder gunstig zijn.
Risicobedrag 2018	129 duizend euro
Kans 2018	75%
Risicobedrag 2019	129 duizend euro
Kans 2019	75%
Risicobedrag 2020	129 duizend euro
Kans 2020	75%
Risicobedrag 2021	129 duizend euro
Kans 2021	75%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Augustus 2014
Actie	In 2015 hebben wij het gebouw aan de Canadalaan en in 2016 een gebouw aan de Helperwestsingel verkocht. Deze gebouwen stonden niet op de oorspronkelijke lijst van panden voor de dekking van vmbo-scholen. Na goedkeuring van de raad zijn deze verkoopopbrengsten gedoteerd aan de reserve VMBO. Na deze dotaties bedraagt de te realiseren verkoopopbrengst nog 2,1 miljoen euro hetgeen een resterend risico van 129 duizend euro structureel vanwege de jaarlijkse kapitaallasten betekent. Zoals eerder aan de raad gemeld willen we ook in de toekomst opbrengsten uit verkoop van onderwijspanden aan de raad voorleggen als dekking van dit risico. Daarmee willen wij dit risico verkleinen dan wel weg werken. Het gebouw aan de Travertijnstraat 12 is in gebruik gegeven aan Backbone tot 2020. Dat betekent dat een deel van het risico blijft bestaan tot Travertijnstraat 12 is verkocht. Dekking van de kapitaallasten wordt momenteel gevonden binnen het budget onderwijshuisvesting. Dat kan alleen zolang er nog reserve is. De reserve staat wel onder druk.

Naam risico Programma	Risico's sociaal domein Welzijn, gezondheidszorg en Vernieuwing sociaal domein
Omschrijving	Wij hebben omvangrijke bezuinigingen op de zorgkosten ingeboekt als gevolg van de decentralisaties die in 2015 naar de gemeente zijn overgekomen. In het Beleidsplan en het Uitvoeringsplan Vernieuwing Sociaal Domein hebben we de richting aangegeven hoe we deze rijksbezuinigingen structureel willen opvangen. Wij hebben daarbij nog steeds te maken met onzekerheden, omdat zorgaanbieders in een ontwikkel/groefase van dit veranderende sociaal domein zitten en wijzelf ook nog deels in opbouw zijn om optimaal uitvoering te geven aan deze extra taken. Denk daarbij aan verzelfstandiging van de Wij, het inrichten van een goede monitor voor het sociaal domein en de inrichting van het GON. Op grond van gegevens over werkelijk verleende zorg door zorgaanbieders en de daarbij behorende kosten passen wij onze prognoses over de kosten regelmatig aan. Het risico sociaal domein onderscheiden wij in een risico op zorggebruik, een risico op de transformatie van dure naar goedkopere zorg en een risico huisvesting van de WIJ-teams. Het risico op zorggebruik houdt in dat onzeker is hoeveel mensen zorg nodig hebben. Dat aantal kan toenemen en het type zorg dat nodig is kan intensiever zijn. Ook kunnen nieuwe aanbestedingen extra kosten met zich meebrengen. Ten slotte is onzeker in hoeverre afgegeven indicaties daadwerkelijk worden besteed. Bij de inschatting van dit risico houden we rekening met ontwikkeling van indicatiewaarde en verzilveringspercentages. Het risico op transformatie houdt in dat het onzeker is dat de geraamde besparing van dure naar goedkopere zorg daadwerkelijk gerealiseerd wordt. De getroffen maatregelen om deze transformatie te realiseren betreffen o.m. de organisatie van de toegang via de WIJ-teams, herindicaties en investeringen in innovatie. Of en in welke mate deze maatregelen het beoogde transformatie-effect opleveren hebben we in onderzoek. Het risico dat hieraan verbonden is niet gewijzigd ten opzichte van het beeld van vorig jaar.
	Voor de huisvesting WIJ-teams zijn en worden door Directie-Vastgoed huurcontracten afgesloten voor 5 jaar. Daarnaast doen wij investeringen in eigen panden met een afschrijvingstermijn van gemiddeld 12,5 jaar. Met het oog op de huidige discussie over de toekomst van de WIJ-teams en de locaties na 2017, betekent dit een risico van maximaal 0,5 miljoen euro (kans * effect). De risicobedragen van de genoemde onderdelen (zorggebruik, transformatie en huisvesting WIJ) zijn tot stand gekomen door voor verschillende bandbreedtes te bepalen wat de kans is dat het risico binnen de betreffende bandbreedte valt. Omdat daarbij al rekening wordt gehouden met de kans dat het risico binnen bepaalde bandbreedtes valt, wordt de uitkomst volledig meegenomen bij het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen. Het totale structurele risico VSD komt daarmee voor 2018 op 6,2 miljoen euro (kans * effect). Dat is iets meer dan in de jaarschijf 2017 i.v.m. toegenomen transformatierisico. Dat loopt daarna nog iets verder op. Dit is nagenoeg conform het beeld uit begroting 2017 en jaarrekening 2016.
Risicobedrag 2018	6,2 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2019	6,2 miljoen euro
Kans 2019	100%
Risicobedrag 2020	6,7 miljoen euro
Kans 2020	100%
Risicobedrag 2021	6,7 miljoen euro
Kans 2021	100%
Structureel/Incidenteel	Structureel

1e signaleringsmoment	Maart 2014
Actie	Eind 2016 is er een stadsbrede dekking van WIJ-teams. Binnen deze teams moet de omslag plaatsvinden van 'hulpverleners' naar 'ondersteunen en faciliteren'. Voor zowel het zorggebruik- als transformatie risico geldt dat naarmate meer informatie beschikbaar is en we het beter kunnen monitoren het zorggebruik en transformatie effect nauwkeuriger in de begroting kunnen ramen. Hiermee zal het begrotingsrisico verminderd kunnen worden. Wat betreft het risico huisvesting WIJ-teams geldt dat zolang het huidige beleid ten aanzien van huisvesting WIJ-teams wordt voortgezet zal het risico zich niet voordoen.

Naam risico	Wijziging in BTW-regelgeving en sport
Programma	Sport en bewegen
Omschrijving	Het Rijk is van plan het Sportbesluit aan te passen. Een van de aanpassingen is de BTW-vrijstelling op (oude) investeringen en onderhoud van (sport)accommodaties. We lopen een structureel risico van 1,4 miljoen euro en een incidenteel risico van 1,5 miljoen euro in verband met de BTW op (oude) investeringen. Het lijkt er op dat er geen herziening komt op (oude) investeringen maar dat is nog lang niet zeker. Omdat het Rijk nog een wetsvoorstel moet indienen gaan we ervan uit dat het risico zich op zijn vroegst voordoet vanaf 2019.
Risicobedrag 2018	0
Kans 2018	0%
Risicobedrag 2019	1,4 miljoen euro en 1,5 miljoen euro
Kans 2019	50%
Risicobedrag 2020	1,4 miljoen euro
Kans 2020	50%
Risicobedrag 2021	1,4 miljoen euro
Kans 2021	50%
Structureel/Incidenteel	1,4 miljoen euro structureel en 1,5 miljoen euro incidenteel
1e signaleringsmoment	2014 VGR 2 en Begroting 2015

Naam risico	Bedrijfsrisico Sport 050
Programma	Sport en bewegen
Omschrijving	Sport050 kent een afhankelijkheid van de economische conjunctuur en het weer. Wij houden rekening met een specifiek bedrijfsrisico ter hoogte van circa 10% van de tarief-gerelateerde omzet. Die omzet is circa 5,7 miljoen euro.
Risicobedrag 2018	570 duizend euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	570 duizend euro
Kans 2019	25%
Risicobedrag 2020	570 duizend euro
Kans 2020	25%
Risicobedrag 2021	570 duizend euro
Kans 2021	25%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	
Actie	Het blijvend stimuleren van het gebruik van de voorzieningen.

Naam risico	Exploitatie Groninger Forum
Programma	Cultuur
Omschrijving	Het Forum opent in 2019. Het financiële risico op de Forumexploitatie is door een reeks maatregelen verder teruggebracht. Op dit moment bedraagt het berekende structurele tekort op de begroting bij aanvang van het Forum 430 duizend euro (ca. 3 procent van de begroting). Dit was in 2013 nog 1,1 miljoen. Met de resterende tijd tot aan het moment van opening en de benodigde reserves voorhanden, liggen we op koers voor onze opdracht tot een sluitende Forumexploitatie te komen. Uiteraard zijn er tot de start van het Forum en in de periode daarna nog diverse onzekerheden. Onze inspanningen zijn erop gericht deze zo veel mogelijk weg te nemen en de risico's te beheersen. Opent het Forum, dan sluit de begroting, met als streven een zo robuust mogelijke onderbouwing van de cijfers.
Risicobedrag 2018	430 duizend euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	430 duizend euro
Kans 2019	25%
Risicobedrag 2020	430 duizend euro
Kans 2020	25%
Risicobedrag 2021	430 duizend euro
Kans 2021	25%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Rekening 2014
Actie	Samen met het Groninger Forum worden de ontwikkelingen in de exploitatie gevolgd.

Naam risico	Bedrijfsrisico werkmaatschappijen OPSB en CBK
Programma	Cultuur
Omschrijving	Een deel van de inkomsten van de directies Oosterpoort Stadsschouwburg (OPSB) en CBK zijn afhankelijk van de economische conjunctuur. Wij houden rekening met een bedrijfsrisico van 10% van de omzet van circa 8 miljoen euro voor OPSB en 500 duizend euro voor CBK. We gaan ervan uit dat het CBK verzelfstandigt met ingang van 2019. Onderdeel CBK is daarom vanaf 2019 niet meer opgenomen in het risico.
Risicobedrag 2018	850 duizend euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	800 duizend euro
Kans 2019	25%
Risicobedrag 2020	800 duizend euro
Kans 2020	25%
Risicobedrag 2021	800 duizend euro
Kans 2021	25%
Structureel/Incidenteel	
1e signaleringsmoment	
Actie	Het blijvend stimuleren van het gebruik van de voorzieningen.

Naam risico Programma	Parkeerbedrijf Verkeer
Omschrijving	In de meerjarenprognose 2012 is een eerste aanzet gegeven voor een gevoeligheidsanalyse om inzicht te krijgen in de omvang van de risico's en het benodigde weerstandsvermogen. Door de toename van de omvang van de vastgoedportefeuille (vooral parkeergarages) nemen de risico's ook navenant toe. Voor het bepalen van het risico van het parkeerbedrijf wordt een risicoanalyse uitgevoerd voor de onderdelen: rente, opbrengsten en kosten, ov-bijdrage, bezettingsgraad parkeergarages en straatparkeren. Op basis van de meerjarenprognose 2017 is het incidentele risico gekwantificeerd op 2,86 miljoen euro voor de periode 2018-2021. Rekening houdend met de kans van optreden vraagt dit een weerstandsvermogen van 2,57 miljoen euro voor de periode tot en met 2021. Voor de gehele looptijd (doorgerekend tot en met 2027) bedraagt het risicobedrag circa 10,0 miljoen euro (2016 12,1 miljoen euro over de periode tot en met 2026). Rekening houdend met de kans van optreden komt dit neer op een benodigd weerstandsvermogen van 9 miljoen euro. De afname van 2,1 miljoen euro wordt verklaard door: - lagere ROP -/- 0,2 miljoen euro - hoger risico kosten en opbrengsten +/- 0,2 miljoen euro - lager risico Damsterdiep -/- 2,3 miljoen euro - hoger risico euroborg en forum +/- 0,3 miljoen euro - lager risico boterdiep -/-0,5 miljoen euro - hoger risico bij de naheffingen straatparkeren +/- 0,4 miljoen euro.
Risicobedrag 2018	2,85 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2019	3,66 miljoen euro
Kans 2019	100%
Risicobedrag 2020	4,25 miljoen euro
Kans 2020	100%
Risicobedrag 2021	4,76 miljoen euro
Kans 2021	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Al jaren in P&C-documenten
Actie	Wij zullen jaarlijks het benodigde weerstandsvermogen opnieuw berekenen.

Naam risico	Verkeer en vervoersprojecten
Programma	Verkeer
Omschrijving	De risico's bij verkeersprojecten hebben voornamelijk betrekking op de omvang van de investeringskosten. Vooraf worden de risico's zover mogelijk teruggebracht en beheerst door voor de start van uitvoering zoveel mogelijk uitgewerkte ontwerpen en kostenramingen beschikbaar te hebben. Bij kleinere verkeersprojecten (onder de 5 miljoen euro) houden we geen rekening met een risico. Deze projecten worden uitgewerkt tot en met het definitief ontwerp voordat een kredietaanvraag wordt gedaan. In de praktijk blijken zich op deze projecten nauwelijks afwijkingen voor te doen. Bij de grote verkeersprojecten houden we rekening met een risico van 10% van de investeringskosten. Voor de lopende projecten verkeer en vervoer is de omvang van het risico nihil. In de begroting van de projecten van boven de 5 miljoen euro is in het risico voorzien. Hierin wordt middels een onvoorzien deel geanticipeerd op eventuele risico's. De investeringen die voortvloeien uit de Netwerkanalyse zijn buiten beschouwing gelaten. We beschouwen deze kredieten als taakstellend. Als een afzonderlijke maatregel goedkoper of duurder uitvalt kan tussentijds worden bijgestuurd. We achten het risico minimaal en hebben deze projecten daarom buiten de risicoberekening gelaten.
Risicobedrag 2018	nul
Kans 2018	nvt
Risicobedrag 2019	nul
Kans 2019	nvt
Risicobedrag 2020	nul
Kans 2020	nvt
Structureel / Incidenteel	nul
1e signaleringsmoment	nvt
Actie	Voorafgaand aan investeringen worden risico's van verkeersprojecten zover mogelijk teruggebracht en beheerst door voor de start van uitvoering zoveel mogelijk uitgewerkte ontwerpen en kostenramingen beschikbaar te hebben. Daarnaast wordt per project de mogelijkheid bekeken om bij te sturen.

Naam risico	Bezwaarprocedures bouwleges
Programma	Wonen
Omschrijving	Er loopt op dit moment nog 1 procedure over de hoogte van de bouwleges. Het totale risico is gekwantificeerd op 414.000. De kans is geschat 50%. Rekening houdend met de kans op voordoen komen wij op een benodigd weerstandsvermogen van 207 duizend euro.
Risicobedrag 2018	
Kans 2018	
Risicobedrag 2019	414 duizend euro
Kans 2019	50%
Risicobedrag 2020	
Kans 2020	
Risicobedrag 2021	
Kans 2021	
Structureel / Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2008
Actie	Inzet stadsadvocaat t.b.v. verweer in procedures

Naam risico Programma	Gemeentelijk aandeel risico project Warmtenet BV/Geothermie Wonen
Omschrijving	WarmteStad is gelijktijdig met het opstellen van de business case gestart met risicomanagement. In verschillende fasen zijn er risicosessies geweest en tussentijds is er steeds aandacht geweest voor het identificeren, beheersen en financieel vertalen van risico's. Hiervoor is gebruik gemaakt van de online tool RiskID om dit proces consistent en effectief te laten verlopen. Voor het onderdeel geothermie zijn bovenop het reguliere proces van risicomanagement nog aparte sessies georganiseerd met landelijk erkende specialisten en ervaringsdeskundigen op gebied van geologie, mijnbouw en geothermie. Zo is gedurende het proces structureel aandacht voor risico's geweest en zijn veel risico's geminimaliseerd, gepasseerd en beheerst. De resterende risico's zijn financieel vertaald in de business case. Bepalend voor de hoogte van het weerstandsvermogen zijn drie risico's: 1. Geothermische bron functioneert niet; 2. Onderneming presteert financieel minder dan de prognose; 3. Faillissement. In de begroting 2016 is 1 miljoen euro gereserveerd als weerstandsvermogen voor het verstrekken van 7 miljoen euro aandelenkapitaal voor Geothermie Noordwest. Dit is 14% van 7 miljoen euro. Beoordeeld is of dit bedrag voldoende is. 1) Geothermische bron functioneert niet Wanneer de geothermische bron onverhoopt geen of onvoldoende vermogen levert is 85% van de ondergrondse investeringen vanuit de Regeling Nationale EZ Subsidies (RNES) afgedekt. 15% van dit risico is voor de initiatiefnemer. Naast het restrisico op de boorkosten (1,5 miljoen euro) is er dan sprake van extra stookkosten (1,5 miljoen euro) voor de overgangperiode van twee jaar tot ingebruikname biomassa centrale. Samen vormt dit 3 miljoen euro. De warmteonderneming die verder gaat op biomassa willen wij niet belasten met een restschuld uit de mislukte geothermische bron. Uitgaande van een risicoverdeling die we nu voorzien tussen gemeente/Waterbedrijf Groningen/Provincie Groningen is het gemeentelijk aandeel in dit risico circa 1,3 miljoen euro. Voor beide andere risico's zijn de beheersmaatregelen voldoende. In 2017 heeft extra vervolfinanciering plaatsgevonden, middels het verstrekken van een overbruggingskrediet voor geothermie en lening voor overname NDEA BV. Met WarmteStad begeven wij ons in een sector waar wij als gemeente weinig ervaring hebben. Daarom is ons er alles aan gelegen om een veilige marge te hanteren voor het beschikbaar stellen van een extra bijdrage aan het weerstandsvermogen. Alles overziend menen wij daarom dat een extra reservering van 726 duizend euro als risicobuffer voldoende is als weerstandsvermogen. Er zit een groot verschil tussen het risicoprofiel van de WKO's en geothermie en warmtenet Noordwest. Ook de fase waarin WarmteStad zit, bepaalt de grootte van het risicoprofiel. Wanneer de eerste boring van de geothermische bron aantoont dat de bron het verwachte vermogen levert, wordt het risicoprofiel van als geheel WarmteStad kleiner. Daarom is het voorstel het risicoprofiel van de verbonden partij WarmteStad jaarlijks bij te stellen, te beginnen met zodra de geothermische bron functioneert.
Risicobedrag 2018	2,02 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2019	2,02 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2020	2,02 miljoen euro
Kans 2019	100%
Risicobedrag 2021	2,02 miljoen euro
Kans 2021	100%
Structureel/Incidenteel	
I	Incidenteel

1e signaleringsmoment	Begroting 2017
Actie	We monitoren voortdurend de stand van zaken

Naam risico	Aanpak spoedlocaties en overige risico's bodemsanering
Programma	Onderhoud en beheer openbare ruimte
Omschrijving	In het convenant 'bodemonwikkelingsbeleid en spoedlocaties' is afgesproken dat in 2015 alle bodemverontreinigingen gesaneerd of beheerst zijn die een risico voor de mens vormen (humane spoedlocaties). Daarnaast is afgesproken dat de bodemverontreinigingen die onaanvaardbare risico's bevatten voor het ecosysteem en/of bijdragen aan de verspreiding van de verontreiniging (de overige spoedlocaties), ook zoveel mogelijk gesaneerd of beheerst zijn. Nagenoeg alle locaties zijn in 2015 beheerst of gesaneerd. Daarnaast kunnen zich, los van de spoedlocaties, nieuwe situaties aandienen waarbij sprake is van risico's (schadeclaims, saneringen en randvoorwaarden bodem). Er wordt een risicobedrag van 2,2 miljoen euro gehanteerd. Voor de kosten van bodemsaneringen, het afdekken van mogelijke schadeclaims en onvoorziene zaken is de bestemmingsreserve bodemsanering beschikbaar.
Risicobedrag 2018	2,2 miljoen euro
Kans 2018	75%
Risicobedrag 2019	2,2 miljoen euro
Kans 2019	75%
Risicobedrag 2020	2,2 miljoen euro
Kans 2020	75%
Risicobedrag 2021	2,2 miljoen euro
Kans 2021	75%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	2001
Actie	We monitoren voortdurend de stand van zaken

Naam risico	Renterisico
Programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Omschrijving	De renteveronderstellingen voor de begroting zijn gebaseerd op de in het voorjaar bij het meerjarenbeeld verwachte ontwikkeling van de rente. De werkelijke renteontwikkeling kan hoger of lager uitvallen. Een beperkte afwijking zal zich zeker voordoen. Mutaties in de rente hebben gevolgen voor het resultaat. Het risico op een netto voordelig resultaat is even groot als het risico op een netto nadelig resultaat.
Risicobedrag 2018	nul
Kans 2018	
Risicobedrag 2019	nul
Kans 2019	
Risicobedrag 2020	nul
Kans 2020	
Risicobedrag 2021	nul
Kans 2021	
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Doorlopend

signaleringsmoment	
Actie	We hebben een rente egalisatie reserve waarmee schommelingen in het resultaat als gevolg van de renteontwikkeling opgevangen kunnen worden. De omvang van deze reserve is 1,75 miljoen euro. Bij vaststelling van het ROP houden we rekening met toekomstige rente stijgingen.

Naam risico	Gemeentefonds
Programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Omschrijving	De hoogte van de algemene uitkering wordt bepaald door de omvang en verdeling van het gemeentefonds. De omvang is gekoppeld aan de groei van de rijksbegroting. De huidige raming van de hoogte van de algemene uitkering is gebaseerd op de septembercirculaire 2017. Vanaf 2015 is landelijk circa 10 miljard euro toegevoegd aan het gemeentefonds voor uitvoering van de decentralisaties in het sociaal domein. De omvang van het gemeentefonds stijgt hierdoor landelijk tot circa 26 miljard euro in 2018. Het gemeentefonds is hierdoor de vierde grootste uitgavenpost op de rijksbegroting. Groningen ontvangt voor de uitvoering van de decentralisaties 180,4 miljoen euro in 2018 (stand septembercirculaire 2017). De voorgenomen overheveling per 2018 van de integratie uitkering Sociaal domein naar de algemene uitkering is uitgesteld. Eerst moeten afspraken gemaakt worden over de structurele indexering van budgetten. Naar verwachting vindt de overheveling niet eerder plaats dan in 2019. Momenteel wordt gewerkt aan een herziening van de financiële verhoudingen. De laatste herziening van de financiële verhoudingen stamt uit 1997. Sindsdien is er veel veranderd in de opgaven voor gemeenten. Bijvoorbeeld de decentralisaties in het sociale domein en de toenemende regionale samenwerking op tal van terreinen. Juni 2017 is een rapport verschenen ('Rekening houden met het verschil') van de stuurgroep die de opdracht heeft gekregen om een probleemanalyse te maken van de toekomstbestendigheid van het stelsel van financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten en mogelijke oplossingsrichtingen te verkennen. In dit rapport staan aanbevelingen die nader uitgewerkt dienen te worden. Een herziening van de financiële verordening vraagt om een goed uitwerkingsproces en een zorgvuldige implementatie die enkele jaren zal duren. Een aanpassing zal waarschijnlijk leiden tot herverdeeld effecten tussen gemeenten. Om gemeenten de gelegenheid te geven zich hierop aan te passen zal een transitieperiode worden afgesproken. Eventuele financiële gevolgen voor gemeenten zijn op dit moment nog niet bekend. Het BTW-compensatiefonds (BCF) is in stand gebleven. Aan de omvang van dit fonds is een plafond gekoppeld. Overschotten of tekorten op het fonds worden verrekend met het gemeentefonds. In de septembercirculaire 2017 is de verwachte benutting van het BCF geactualiseerd. Het Rijk verwacht een lagere onderschrijding op het fonds. De negatieve bijstelling wordt verrekend met de algemene uitkering. Aangezien we geen betrouwbaardere inschatting kunnen maken van een tekort of overschot op dit fonds nemen we de raming van het rijk op in de algemene middelen. Wanneer hier een actualisatie op plaats vindt, verrekenen we deze ook met de algemene middelen.
Risicobedrag 2018	We hanteren het uitgangspunt dat specifieke kortingen (en uitzettingen) vanuit het rijk één op één met de sector worden verrekend. Voor het overige hanteren we een maximale omvang van het risico van 5% van de ingeschatte algemene uitkering. Het risico bedraagt maximaal 22,6 miljoen euro (naar boven of naar beneden), waarbij de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel.
Kans 2018	We gaan er vanuit dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel, hierdoor reserveren we hiervoor geen specifiek weerstandsvermogen.
Risicobedrag 2018	
Kans 2018	
Risicobedrag 2019	

Kans 2019	
Risicobedrag 2020	
Kans 2020	
Risicobedrag 2021	
Kans 2021	
Structureel/Incident eel	
1e signaleringsmoment	1995
Actie	Forse afwijkingen worden zoveel mogelijk voorkomen en verkleind door het realistisch en stabiel ramen van de uitkeringen.

Naam risico	Vezekeringen
Programma	14.1 Algemene ondersteuning
Omschrijving	Binnen de Gemeente Groningen zijn er een aantal risico's welke niet afgedekt zijn door verzekeringen. De kans op het zich voordoen van deze risico's is dermate klein maar de impact ervan kan groot zijn. De risico's welke hieronder vallen zijn fraude/berovingsrisico, milieuschade en cybercrime.
Risicobedrag 2018	pm
Kans 2018	
Risicobedrag 2019	pm
Kans 2019	
Risicobedrag 2020	pm
Kans 2020	
Risicobedrag 2021	pm
Kans 2021	
Structureel/Incident eel	S
1e signaleringsmoment	Begroting 2018
Actie	Door het nemen van interne beheersingsmaatregelen worden de risico's beperkt.

Ontwikkelingen

Naam ontwikkeling	Noordelijk Belastingkantoor
Programma	11.3 Publieke dienstverlening
Omschrijving	Op 1 juli 2017 is de Gemeenschappelijke Regeling Noordelijk Belastingkantoor in werking getreden. Daarmee is de belastingssamenwerking tussen de drie noordelijke waterschappen en de gemeente Groningen een feit. Er is een nieuwe organisatie opgericht onder aansturing en verantwoordelijkheid van één bestuur en één management. De tweede helft van 2017 staat in het teken van de inrichting van de nieuwe belastingapplicatie en de plaatsing van de medewerkers in de nieuwe organisatie. Op 1 januari 2018 start het Noordelijk Belastingkantoor zijn activiteiten. Begin 2018 worden voor het eerst gecombineerde belastingaanslagen van gemeente en waterschappen verstuurd.
Actie	Niet van toepassing

Naam ontwikkeling	Uitvoer motie 'Controleer uw WOZ-waarde'
Programma	11.3 Publieke dienstverlening
Omschrijving	In het najaar van 2016 zijn alle woningeigenaren in de stad in de gelegenheid gesteld de voorlopige WOZ-waarde van hun woning voor 2017 te controleren en onjuistheden te melden. Hiermee maken we een betere dienstverlening en een vorm van self-service mogelijk. Ongeveer 10% van de woningeigenaren heeft gereageerd op de voorlopige WOZ-waarde. Het aantal bezwaarschriften tegen de vastgestelde definitieve WOZ-waarde is afgenomen. Vanwege de positieve resultaten die met de interactieve WOZ zijn behaald continueren wij deze vorm van dienstverlening in 2018.
Actie	Niet van toepassing

Naam ontwikkeling	Inzet binnen Stadsbeheer van mensen met een S.W.indicatie
Programma	Onderhoud en Beheer openbare ruimte
Omschrijving	Momenteel zijn ongeveer 280 medewerkers van voormalig iederz gedetacheerd bij Stadsbeheer voor het reguliere onderhoudswerk in de openbare ruimte. Binnen deze groep mensen is de jaarlijkse uitstroom relatief hoog. Vanuit de Participatiewet ontstaat de verplichting om het aantal werknemers dat afkomstig is uit groepen met een afstand tot de arbeidsmarkt, op peil te houden of te verhogen. Toekomstige uitstroom van iederz medewerkers bij Stadsbeheer moet dan worden gecompenseerd met zogeheten "banenafpraak-banen". Op dit moment is nog onzeker in welke mate de medewerkers, die in deze banen terecht komen, een voldoende bijdrage kunnen leveren aan het onderhoud van de openbare ruimte. Verder is nog onduidelijk welke salaris- en begeleidingskosten dit voor Stadsbeheer met zich mee zal brengen. Daarnaast zijn wij in gesprek met Directie Werk/voormalig iederz over de ontwikkelingen in het kunnen bereiken van de participatie doelstellingen, en zien we ons geplaagd voor de uitdaging om actief op zoek te gaan naar alternatieven.
Actie	We brengen de ontwikkelingen in beeld en indien nodig geven we aan wat de gevolgen zijn voor het onderhoudswerk van Stadsbeheer.

Naam ontwikkeling	Toetsing bouwplannen door derden
Programma	Wonen
Omschrijving	Vanaf 2016 wordt het mogelijk de toetsing aan het bouwbesluit en het toezicht op de bouwkwaliteit door private partijen te laten uitvoeren (afhankelijk van wetsvoorstel). Doelstelling is het verlagen van de regeldruk voor bedrijven, professionals en consumenten. In eerste instantie was sprake van overgangsperiode van drie jaar. In deze overgangsperiode zou de indiener van een aanvraag voor een omgevingsvergunning kunnen kiezen voor private of gemeentelijke toetsing (dual stelsel). In maart 2014 heeft de minister, na overleg met de Tweede Kamer, besloten dat er geen dual stelsel komt en dat de private kwaliteitsborging stapsgewijs wordt ingevoerd. Zo kunnen markt en overheid wennen aan de nieuwe situatie met het door partijen zelf laten borgen van de kwaliteit van 'eenvoudige' bouwwerken. De start was gepland in 2016, echter de wet Kwaliteitsborging is nog steeds niet van kracht. Dit ligt nog ter besluitvorming bij de Tweede Kamer.
Actie	De consequenties voor de gemeente Groningen worden nader uitgewerkt.

Naam ontwikkeling	Gemeentelijke herindeling
Programma	11.3 Publieke dienstverlening
Omschrijving	In de periode tot aan de herindeling vindt onderzoek en rapportage plaats over de effecten van de herindeling op tarieven, heffingen, leges en retributies en over de overige financiële consequenties. Onderzoek naar de manier waarop de belastingen het best geharmoniseerd kunnen worden maakt daar onderdeel van uit. Voorstellen voor definitieve besluitvorming door de nieuwe raad volgen na de herindelingsdatum.
Actie	Niet van toepassing

Naam ontwikkeling	Pilot Idensys (vervolg op pilot e-rijbewijs)
Programma	11.3 Publieke dienstverlening
Omschrijving	Groningen doet mee aan een pilot met het inlogmiddel Idensys. Idensys werkt als digitaal paspoort waarmee je online kunt aantonen wie je bent. Je kunt ermee inloggen bij de overheid, zorginstellingen en bedrijven. Doel is gegevens online beter te beschermen en identiteitsfraude tegen te gaan. Vanaf september 2018 moeten Europese burgers en bedrijven bij alle Nederlandse organisaties in de publieke sector kunnen inloggen met hun eigen nationale inlogmiddel. De Europese Unie wil hiermee regelen dat het gemakkelijker en veiliger wordt om binnen Europa online zaken te regelen. Met de pilot onderzoekt het ministerie van BZK nieuwe manieren om eenvoudig én betrouwbaar zaken te regelen via het internet. De gemeente Groningen helpt met deelname het ministerie door kandidaat deelnemers te vragen of zij willen meedoen aan deze pilot. Deelname is op vrijwillige basis. Deelnemers ontvangen voor de duur van de pilot een Idensys inlogmiddel. Daarmee kunnen zij online inloggen. Tijdens de pilot wordt aan de deelnemers gevraagd om een aantal keren in te loggen op een website van de overheid.
Actie	Niet van toepassing

Naam ontwikkeling	Herindeling gemeenten, waarmee een DienstVerleningOvereenkomst is afgesloten
Programma	Onderhoud en Beheer openbare ruimte
Omschrijving	Met de gemeenten Bedum, Winsum, Loppersum heeft de gemeente Groningen DVO Dienstverleningsovereenkomsten afgesloten. Er worden mens en materieel ter beschikking gesteld voor het ophalen van huishoudelijk afval. Wegens de aanstaande gemeentelijke herindeling is het risico dat de DVO's worden opgezegd.
Actie	Wij zetten er actief op in om met accountmanagers in gesprek te blijven met de DVO partners in de nieuw te vormen gemeenten.